



© Photo provided by Antonia Kerrigan Agencia Literaria

ЗАВЕРШАЛЬНА КНИГА «ТРИЛОГІЇ ТУМАНУ»

Іспанський письменник Карлос Руїс Сафон (1964–2020) — один із тих авторів, яких найбільше читають і найбільше знають у всьому світі. Його книжки давно стали літературними сенсаціями та здобули шалену популярність. Твори Сафона перекладені 50 мовами світу, вони очолювали майже всі європейські книжкові чарти, а їхніми шанувальниками є мільйони людей на п'яти континентах.

Юна Ірена разом із мамою та братом вимушена покинути рідний Париж і перебраться до провінційного містечка на узбережжі Нормандії. Її мати працюватиме економкою в маєтку видатного механіка та інженера Лазаруса. Цей будинок повен надзвичайних загадкових механізмів: роботів, що відчиняють двері, годинників із таємничими посмішками, ляльок-танцівниць, які у своїй пластичності не гірші за живих людей. Та однієї ночі до чарівного маєтку з похмурих закутків минулого вривається Тінь. Ірен дізнається, що прекрасна дружина винахідника вже двадцять років не покидає будинок. Двадцять років тому тут сталося дещо незворотнє. Та що саме? Ляльки Лазаруса бережуть страшну таємницю їхнього творця. І їхні погляди вже не видаються такими привітними...

bookclub.ua

ISBN 978-617-12-8933-8



9 786171 289338

Карлос Руїс
САФОН

*Вересневі
богні*



КСД

Карлос Руїс
САФОН



Карлос Руїс
САФОН

*Вересневі
воєні*

РОМАН

Переклад з іспанської Іларії Шевченко

ХАРКІВ
2021 КСД

УДК 821.134.2
С21

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Перекладено за виданням:
Zafón C.-R. *Las Luces de Septiembre* : Novela /
Carlos Ruiz Zafón. — Barcelona : Planeta, 2016. — 256 p.

Дизайнер обкладинки *Іван Дубровський*

ISBN 978-617-12-8933-8
ISBN 978-84-08-16356-5 (ісп.)

© Carlos Ruiz Zafón, 1995;
DragonStudios LLC, 2007
© Nemigo Ltd, видання українською мовою, 2021
© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад і художнє оформлення, 2021

Передмова автора

Шановні друзі!

Часом читачі краще пам'ятають твір, ніж його автора. Вони не випускають з пам'яті героїв, сюжетні лінії, мову й образи, виявляючи поблажливість, що обеззброює письменника, який починає забувати деякі епізоди й подробиці книжок, котрі він написав так давно, що в це несила повірити. Зі мною теж таке траплялося; іноді я не міг пригадати сюжетні повороти трьох «юнацьких» романів, що їх написав і опублікував у дев'яності роки: «Володар Туману», «Опівнічний палац» і, власне, «Вересневі вогні» — книжки, яку ви тримаєте в руках. Я завжди вважав, що ці три романи утворюють один цикл, адже мають чимало спільного й певною мірою нагадують книжки, які я залюбки прочитав би у підлітковому віці.

Я написав «Вересневі вогні» у Лос-Анджелесі, між 1994—1995 роками, плануючи довести до пуття те, що мені не вдалося втілити в романі «Володар Туману». Перечитуючи «Вересневі вогні» зараз, я усвідомлюю, що композиція тут має більше кінематографічних елементів, аніж літературних. Для мене цей роман завше асоціюватиметься з довгими годинами,

проведеними в товаристві героїв за письмовим столом у моєму тодішньому помешканні на Мелроуз-авеню. З третього поверху мені було добре видно напис «Голлівуд» на пагорбах.

Роман замислювався як пригодницько-містична історія для читачів, молодих духом (і молодого біологічного віку, якщо поталанить), подібних до глядачів більшості фільмів, що надихали мене у той період. Відтоді мій задум анітрохи не змінився.

Щоправда, відбулись інші доречні зміни: вперше з 1995 року ця книжка побачила світ у гідному виданні з чудовими ілюстраціями. На жаль, раніше я не мав нагоди надрукувати її у такому вигляді.

Сподіваюся, що книжка принесе вам задоволення, якщо ви молода людина або бажаєте перенестися в юнацькі роки. Мене тішить думка, що з вашою допомогою я відтворю в пам'яті як цей роман, так і два його попередники. І дозволю собі розкіш знову пережити пригоди «Вересневих вогнів» та тих далеких часів, коли я теж вважав себе молодим і мені здавалося, що мої слова й створені мною образи можуть змінити геть усе.

Приємного читання і до нових зустрічей.

Карлос Руїс Сафон
Травень 2007 року

Люба Ірен,

вересневі вогні навчили мене не забувати минуле, тож я чудово пам'ятаю, як приплив змивав твої сліди на піску. Ще тоді я розумів, що зима швидко розвіє магію останнього літа, яке ми провели разом у Блакитній Бухті. Ти була б здивована, якби побачила, як мало змінилося наше містечко. Вежа маяка досі височіє посеред туманів, наче вартовий на чатах, а дорога, яка огинає Пляж англійця, перетворилася на вузьеньку стежку, що петляє на піску і веде в нікуди.

Огорнені темрявою і тишею, руїни Кравенмору видніються над лісом. Я дедалі рідше виходжу в море на вітрильнику. Якщо ж це трапляється, то все ще можу розгледіти потріскані вікна західного крила, що виблискують в імлі, немовби подаючи якісь загадкові сигнали. Іноді, зачарований спогадами про ті часи, коли ми вечорами перепливали бухту, повертаючись до порту, я придивляюсь уважніше, і мені ввижаються вогні, що блимають у темряві. Та я знаю, що зараз там нікого немає. Анікогісінько.

Напевно тобі цікаво, що сталося з Будиночком-на-мисі. Самотній, відрізаний від усіх, він стоїть там,

де й завжди, дивлячись на безкрайї океан із вершини мису. Минулої зими шторм розніс ущент те, що залишалося від маленького причалу на пляжі. Один заможний ювелір, що приїхав з якогось невідомого міста, хотів купити його, спокусившись сміховинною ціною, але західні вітри й величезні хвилі, що б'ються об стрімкі скелі, змусили передумати. Сіль глибоко вїлася у вибілену деревину. Таємна стежина, що вела до лагуни, перетворилася на непрохідні хащі, зарослі дикими чагарниками й завалені вітроломом.

Час від часу, коли можу відпочити від роботи на пристані, я сідаю на велосипед і прямую до мису, щоб подивитися на захід сонця з веранди, що нависає над бескидами. Там нікого немає, крім мене та зграї мартинів. Судячи з усього, птахи наділили себе правами нових мешканців, не навідавшись до жодної нотаріальної контори. З того місця досі видно, як місяць, піднімаючись над лінією горизонту, малює сріблясті візерунки, що довгою гірляндою простягаються до Печери кажанів.

Пам'ятаю, що якось я показав тобі цю печеру і розповів історію про злого корсиканського пірата, чий корабель затонув у гроті однієї штормової ночі 1746 року. То була вигадка. Не існувало ніякого контрабандиста, ніякого відчайдушного розбійника, який наслідився заплисти в той темний грот. На свій захист можу сказати, що це єдина брехня, яку ти почула від мене. Мабуть, ти одразу здогадалася, що я обманув тебе.

Цього ранку, коли я витягав сіті, що зачепилися за риф, у мене знову виникла галюцинація. На якусь секунду я «побачив» тебе на веранді Будиночка-на-місі:

ти мовчки дивилася в далечінь, як часто полюбляла робити. Мартини злетіли в небо, і я пересвідчився, що там нікого немає. Десять за туманами височіла гора Сен-Мішель, наче плавучий острівець, що сів на міліну.

Іноді я замислююся над тим, що всі покинули Блакитну Бухту, чкурнули подалі звідси. І лише я потрапив у пастку часу, марно чекаючи, що одного дня багрянний вересневий приплив поверне мені щось вагомніше за спогади. Не зважай на мене. Такий ефект справляє на нас море: рано чи пізно воно все повертає, особливо спогади.

Якщо не помиляюсь, я відправив тобі сотню листів (рахуючи і цей) на вашу останню паризьку адресу, яку мені вдалося роздобути. Інколи я запитую себе, чи отримала ти бодай один із них, чи згадуєш ти мене і той світанок на Пляжі англійця. Може, так, а може, життя занесло тебе надто далеко від цих місць, від усього, що пов'язано з війною.

Тоді життя здавалося нам значно простішим. Пам'ятаєш? Хоча... навіщо я обманюю себе? Звісно, ти забула. Часом мені спадає на думку, що лише я, бідолашний дурень, досі живу спогадами про літо 1937 року — в моїй пам'яті закарбувався кожен день, коли ти була тут, поряд зі мною...

1. Небо над Парижем

Париж, 1936 року

Коли Арман Совель помер, небесним склепінням пронеслася пурпурова комета, чий вогняний слід простягся аж до обрію. Люди, які пам'ятають ту ніч, присягаються, що на власні очі споглядали це видовище. Ірен, донька Совеля, нічого не бачила, але чарівний відблиск комети осяював її сни впродовж багатьох років.

Стояв холодний зимовий ранок, і вікна чотирнадцятої палати лікарні Сен-Жорж вкрилися тонкою плівкою інею, що нагадувала химерну акварель, де зображувалося місто у золотавих передсвітанкових сутінках.

Арман Совель тихо згас: одне ледь чутне зітхання, і все закінчилося. Його дружина Симона та донька Ірен підняли погляд, коли перші вранішні промені, що прорізали нічну темряву, прикрасили світлими смугами стіни й підлогу палати. Молодший син Доріан спав на стільці. У палаті запала зловісна тиша.

Не було жодної потреби щось казати, аби зрозуміти те, що сталося. Після шести місяців страждань чорний привид хвороби, назву якої хлопчик ніколи не міг вимовити, забрав життя Армана Совеля. От і все.

Отак розпочався найгірший рік в історії родини Совелів.

Арман Совель забрав з собою в могилу свою харизму і заразливий сміх, проте його численні борги не вирушили з ним в останню подорож. Невдовзі цілий легіон кредиторів і різноманітних хижаків у сюртуках, які могли похвалитися почесними званнями, взяв собі за звичку навідуватися до помешкання Совелів на бульварі Осман. Формальні візити ввічливості змінилися завуальованими погрозами, а трохи згодом — арештом майна.

Престижні коледжі й елегантні вбрання залишилися в минулому. Для Ірен та Доріана настав період тимчасових підробітків і скромнішого одягу. Таким був початок стрімкого спуску Совелів у безодню реальності. Найтяжче випробування на цьому тернистому шляху випало на долю Симони. Хоча вона повернулася на посаду шкільної вчительки, її зарплати не вистачало, аби зупинити лавину боргів, що пожирала весь сімейний бюджет. Звідусіль на них обрушувалися нові документи з підписом Армана й нові несплачені векселі; на кожному кроці їх підстерігали нові бездонні чорні діри.

Саме тоді маленький Доріан запідозрив, що половину населення Парижа складають юристи й лихварі — особливого виду щури, що кишать на поверхні. Приблизно у той час Ірен погодилася підпрацьовувати

в танцювальній залі (без відома матері). Вона танцювала з солдатами — сором'язливими, наляканими підлітками, отримуючи за це заняття кілька монет. (На світанку дівчинка складала зароблені гроші в коробку, яку Симона ховала під холодильником.)

Совелі зробили ще одне болісне відкриття: кількість людей, які проголошували себе друзями й покровителями, зменшувалася швидше, ніж іній, що тане на сонці. Ситуація дещо покращилася влітку, коли Анрі Леконт, давній друг Армана Совеля, запропонував їм оселитися у маленькому помешканні на Монпарнасі. Нова домівка розташовувалася над крамницею малювального приладдя, що належала Анрі. Господар відмовився брати від них гроші, відклавши оплату до кращих часів. Він лише попросив Доріана допомагати йому розносити замовлення, оскільки біль у колінах обмежував його рухливість. Симона не могла підібрати слова, аби віддячити старому мсьє Леконту за його доброту. Втім, торговець не очікував жодної подяки. У світі, де переважали щури, їм пофортунило зустріти янгола.

Коли зима тихенько підкралася до міста, Ірен виповнилося чотирнадцять років, хоча вона почувалася двадцятичотирирічною жінкою. У день народження вона витратила гроші, зароблені в танцювальній залі: купила пиріг і відсвяткувала цю подію з Симоною та Доріаном. Відсутність Армана важким тягарем тиснула на їхні плечі. Зібравшись у тісній вітальні крихітної оселі на Монпарнасі, вони разом задули свічки на пирозі й загадали одне-єдине бажання: нехай згасле полум'я забере в небуття привид нещастя, що переслідував їх останніми місяцями. Цього разу молитви

були почуті. Вони ще не здогадувалися, що похмурий рік добігав кінця.

Минуло кілька тижнів, і за обрієм несподівано зажевірїла іскра надїї. Завдяки старанням мсьє Леконта та його широкому колу знайомих Симона отримала шанс влаштуватися на пристойну роботу в Блакитній Бухті — маленькому приморському містечку, далеко від сірих паризьких туманів, далеко від сумних спогадів про останні дні Армана Совеля. Один заможний винахідник і виробник іграшок шукав економку, якій можна було б довірити управління його розкішним маєтком, зведеним посеред лісу Кравенмор.

Винахідник та його дружина усамітнено жили у величезному будинку поряд зі старою іграшковою фабрикою, яка наразі не працювала. Олександра, дружина лялькаря, була тяжко хвора й понад двадцять років не виходила зі своєї кімнати. Новій економці пропонувалася щедра винагорода. Крім того, Лазарус Жан дозволяв усій родині оселитися у Будиночку-намисі — скромному помешканні, зведеному над скелястим урвищем, на самісінькій вершині мису, з протилежного боку Кравенморського лісу.

У середині червня 1937 року мсьє Леконт попрощався з Совелями на шостій платформі Аустерліцького вокзалу. Симона та її двоє дітей сіли в поїзд, що мав відвезти їх до узбережжя Нормандії.

Спостерігаючи за тим, як вагони повільно зникають удалині, старий Леконт подумки усміхнувся. Його охопило передчуття, ніби історія родини Совелів — справжня історія — тільки-но розпочалася.

2. Географія й анатомія

Нормандія,
літо 1937 року

Перебравшись до Будиночка-на-мисі, Ірен та її мати першого ж дня спробували навести лад у своїй новій оселі. Тим часом Доріан відкрив для себе нове захоплення — географію, або, якщо точніше, креслення мап. Озброївшись олівцями й альбомом, подарованими Анрі Леконтом на прощання, молодший син Симони Совель сховався в улоговинці між скелями, природному оглядовому майданчику, звідки поставала казкова панорама.

Містечко з маленькою риболовецькою пристанню розкинулося посеред просторої бухти. На схід простягався неозорий піщаний берег — перлинна пустеля біля води, — відомий як Пляж англійця. Трохи далі вістря мису націлювалося на горизонт. Нова домівка родини Совелів була побудована на його краєчку, що

відділяв Блакитну бухту від широкої затоки, яку місцевці називали Чорною бухтою через темний колір води й велику глибину.

Десь там, у відкритому морі, Доріан міг розгледіти вкритий прозорим серпанком острівець із маяком, розташований за пів милі від узбережжя. На острові височіла темна й загадкова вежа маяка, напівприхована довколишніми туманами. Спрямувавши погляд униз, на землю, хлопчик добре бачив свою матір і сестру Ірен, які сиділи на веранді Будиночка-на-мисі.

Нова оселя, двоповерхова будівля з білого дерева, примостилася на стрімчаках, наче тераса, що зависла над проваллям. За будинком починалася лісова гущавина, а за кронами дерев височів Кравенмор — величний маєток Лазаруса Жана.

Кравенмор радше нагадував замок, кафедральну споруду, плід бурхливої, збоченої уяви. На гостроверхо́му даху було видно справжній лабіринт арок, аркбутанів, веж і бань. Хрестоподібна будівля мала кілька крил. Доріан уважно роздивився зловісні обриси домівки Лазаруса Жана. Армія гаргуйль та ангелів, вирізьблених з каменю, охороняла фриз фасаду, неначе збіговисько привидів, що завмерли в очікуванні ночі. Згорнувши альбом, Доріан зібрався вертатися. Йому було цікаво, якого штибу людина могла поселитися в такому дивному місці. Невдовзі він матиме нагоду з'ясувати це — сьогодні ввечері їх запросили повечеряти у Кравенморі. Знак увічливості з боку їхнього нового покровителя — Лазаруса Жана.

Вікна кімнати Ірен виходили на північний захід. Звідти було видно острівець маяка й морську гладінь,

поцятковану палаючими сріблястими кружальцями, що їх малювали сонячні промені. Після кількох місяців замкненого життя у тісному паризькому помешканні окрема кімната видавалася дівчинці немислимими розкошами. Можливість зачинити двері й насолоджуватися самотністю сповнювала її душу п'янкими відчуттями. Спостерігаючи за тим, як призахідне сонце розфарбовує море у мідний колір, Ірен напружено розмірковувала над важливим питанням: яке вбрання обрати для першої вечері з Лазарусом Жаном? Від її чималого гардеробу майже нічого не залишилося. Уявляючи прийом у великому маєтку Кравенмор, Ірен відчувала сором — усі її речі здавалися вбогим дрантям. Примірівши дві єдині сукні, що більш-менш годилися для такого візиту, Ірен зіткнулася з несподіваною проблемою.

Відтоді як їй виповнилося тринадцять років, її тіло невпинно змінювалося, округлюючись в одних місцях і зменшуючись в інших. Тепер, коли вона наближалася до п'ятнадцятиріччя, її відображення у дзеркалі чітко давало зрозуміти, що з нею відбулися невідворотні трансформації, обумовлені примхами природи. Нова фігура не була створена для поношених дитячих вбрань строгого крою.

Незадовго до настання сутінків, коли довкола Блакитної бухти замерехтіли пурпурові відблиски, Симона Совель тихенько постукала до кімнати.

— Заходьте.

Жінка зачинила за собою двері й окинула приміщення швидким поглядом. Усі речі Ірен були розкидані на ліжку. Одягнена у просту білу футболку,

дівчинка стояла біля вікна, дивлячись на далекі вогні кораблів. Симона глянула на струнку фігуру Ірен і подумки усміхнулася.

— Час летить, а ми навіть не помічаємо цього, правда?

— Я не можу влізти у жодну сукню, хоча дуже старалася, — відказала Ірен. — Мені прикро.

Симона підійшла до вікна й стала навколішки поряд із донькою. Вогні містечка в центральній частині затоки вкривали поверхню води золотими акварелями. Якусь мить мати з донькою милувалися дивовижним видовищем — сутінками над Блакитною бухтою. Усміхнувшись, Симона ніжно торкнулася щоки Ірен.

— Гадаю, це місце нам сподобається. Ти згодна?

— Чи сподобаємося ми йому?

— Кому? Лазарусу?

Ірен кивнула.

— Ми — чарівна родина. Він буде в захваті, — відповіла Симона.

— Ти певна?

— Краще відкинути сумніви, мадемуазель.

Ірен вказала на свій гардероб.

— Візьми одну з моїх суконь, — усміхнулася Симона. — Підозрюю, що вони личитимуть тобі більше, ніж мені.

Ірен злегка зашарілася.

— Ти перебільшуєш, — докірливо мовила вона.

— Час покаже.

Доріан підійшов до підніжжя сходів і побачив сестру в материній сукні. Він ошелешено витріщився на

неї — такий погляд посів би перше місце на конкурсі роздивлянь. Ірен впилася у брата своїми зеленими очима й, загрозово здійнявши вказівний палець, попередила його виразним жестом:

— Жодного слова.

Доріан мовчки кивнув, не в змозі відірвати очі від незнайомки з обличчям Ірен, яка розмовляла її голо-
сом. Вираз його обличчя так розвеселив Симону, що вона ледве стримала усмішку. Посерйознішавши, жінка поклала руку хлопчикові на плече й присіла перед ним, щоб поправити фіолетову краватку-метелик, успадковану від батька.

— Синку, тебе оточують жінки. Доведеться звикнути.

Доріан удруге кивнув, виражаючи покірність і здивування. Коли настінний годинник пробив восьму вечора, вся родина вже одягла свої найкращі вбрання і приготувалася до урочистої події. Щоправда, в глибині душі вони помирили від страху.

Із моря дув легкий бриз, розхитуючи віти дерев у лісовій гущавині, що оточувала Кравенмор. Шарудіння листя доповнювалося відлунням кроків Симони та її дітей. Вони простували стежкою, що нагадувала справжній тунель, прорубаний у чорних непрохідних хащах. Блідий серп місяця марно намагався прорватися крізь щільну запону темряви, яка окутала увесь ліс. Щебетання невидимих пташок, що гніздилися у кронах гігантських вікових дерев, зливалося у тривожну літанію.

— Мені моторошно від цього місця, — зізналася Ірен.

— Дурниці, — поспішила перебити її мати. — Звичайний ліс. Ходімо.

Доріан мовчки крокував позаду, роздивляючись хи- мерні тіні. Йому ввижалися зловісні силуети. Розбур- хана уява малювала десятки демонічних істот, що за- чаїлися поблизу.

— При денному світлі тут немає нічого цікаво- го — лише чагарники й дерева, — зауважила Симо- на, розвіявши мимолітні чари, якими насолоджу- вався Доріан.

Після кількахвилинної нічної прогулянки, що ви- далася Ірен нескінченною, перед ними постав масив- ний кутастий силует Кравенмору, наче огорнений туманом замок із якоїсь легенди. У широких вікнах величезного дому Лазаруса Жана миготіли золотаві вогні. Вервечка гаргуйль чітко вирізнялася на тлі неба. Трохи далі виднілася фабрика іграшок — прибудова до основного будинку.

Вибравшись із лісових хащ, Симона та її діти зупи- нилися, роздивляючись монументальний маєток власника фабрики. Тієї миті з кущів випурхнув схо- жий на крука птах і, залопотівши крилами, окреслив вигадливу траєкторію над садом, що оточував Кра- венмор. Потім він кілька разів облетів один із кам'я- них фонтанів і приземлився біля ніг Доріана. Тріпо- тіння крил припинилося. Перевернувшись на бік, крук якийсь час ритмічно похитувався туди-сюди, але зрештою заціпенів. Хлопчик став навколішки й по- вільно простяг праву руку до птаха.

— Обережно, — попередила його Ірен.

Не зважаючи на її пораду, Доріан погладив круко- ве пір'я. Птах не подавав ознак життя. Хлопчик узяв його на руки й розправив крила. На обличчі промайнув

розгублений вираз. Кілька секунд по тому він розвернувся до Ірен і Симони.

— Він дерев'яний, — пробурмотів Доріан. — Це машина.

Усі троє мовчки перезирнулися. Симона Совель зітхнула й попросила дітей:

— Я хочу, щоб ми справили гарне враження. Домовилися?

Вони ствердно кивнули. Доріан поклав дерев'яного птаха на землю. Симона злегка усміхнулася і жестом заохотила їх іти вперед. Вони почали підніматися біло-мармуровими гвинтовими сходами, що вели до великого бронзового порталу, за яким ховався потаємний світ Лазаруса Жана.

Двері Кравенмору розчахнулися перед ними, тож їм не довелося скористатися дивним бронзовим клепаком у формі голови янгола. Зсередини будинку линуло яскраве золоте сяйво. На освітленому порозі завмерла темна постать. Силует ожив і раптово нахилив голову. Почувся тихий механічний тріск, і стало видно обличчя. На них витріщалися мертві очі — звичайні скляні кульки, вставлені в очниці маски, позбавленої будь-якого виразу. Губи кривилися у моторошній посмішці.

Доріан знервовано скотнув слину. Ірен і Симона — більш полохливі за своєю натурою — відступили на крок. Фігура простягла до них руку і знову залякла.

— Сподіваюся, що Крістіан не налякав вас. Це старе дурне створіння.

Совелі одночасно розвернулися до підніжжя сходів, звідки лунав голос. Вони побачили приємного чоловіка, який явно насолоджувався періодом щасливої

зрілості. В його усмішці відчувалося певне лукавство. Блакитні очі виблискували під густою гривною сивого, ретельно розчесаного волосся. Господар будинку був бездоганно одягнений і тримав у руці різнобарвну палицю з чорного дерева. Наблизившись до гостей, він шанобливо вклонився їм.

— Мене звать Лазарус Жан. Гадаю, я маю вибачитися перед вами, — мовив чоловік.

Його голос був теплим, м'яким, одним із тих, що вміють заспокоювати й викликати довіру. Великі блакитні очі пильно оглянули кожного гостя і зрештою зупинилися на обличчі Симони.

— Я здійснював мою звичну вечірню прогулянку лісом і трохи запізнився. Мадам Совель, якщо не помиляюсь...

— Приємно познайомитися, мсьє.

— Будь ласка, зовіть мене Лазарус.

Симона кивнула.

— Моя донька Ірен. А це Доріан, молодший син.

Лазарус Жан обережно потиснув дітям руки. Дотик його долоні був приємним і впевненим, а заразлива усмішка викликала симпатію.

— Чудово. Що стосується *Крістіана*, вам не варто його боятися. Я зберіг його як спогад про мої перші експерименти. Він тупуватий і має не надто приязний вигляд. Я знаю.

— Невже це машина? — захоплено скрикнув Доріан.

Симона не встигла зупинити його докірливим поглядом. Лазарус усміхнувся хлопчикові.

— Можна і так сказати. З технічного погляду *Крістіан* є тим, що ми називаємо роботами.

— Ви самі його виготовили, мсьє?

— Доріане, — втрутилася мати.

Лазарус знов усміхнувся. Цікавість хлопчика вочевидь не дратувала його.

— Так. Я виготовив його й багатьох інших. У цьому полягає — точніше полягала — моя робота. Втім, вечеря зачекалася нас. Може, ми обговоримо всі ці теми й краще познайомимося за столом, поки куштуватимемо смачні страви?

Чудові пахощі печені вабили їх, мов чарівний еліксир.

Ні зустріч із дивним роботом, ні чудернацький фасад Кравенмору не підготували відвідувачів до сюрпризів, що чекали на них усередині маєтку Лазаруса Жана. Переступивши поріг, вони опинилися у фантастичному світі, який перевершував усі їхні фантазії.

Розкішні сходи спіраллю злітали у безмежжя. Піднявши очі, Совелі побачили проліт, який вів до центральної вежі Кравенмору, увінчаної чарівним ліхтарем, що випромінював примарне, невловиме світло. Під пеленою цього ірреального сяйва виднілася нескінченна галерея механічних істот. Гостям усміхався великий настінний годинник із живими очима й карикатурною гримасою. Балерина у прозорій фаті крутилася навколо власної осі в центрі овальної зали. Кожен предмет, кожна дрібничка були частиною магічного всесвіту, створеного Лазарусом.

Ручки дверей були виготовлені у вигляді усміхнених облич, які підморгували, коли хтось повертав їх. Окутаний туманом великий пугач із прекрасним

оперенням витріщав очі з розширеними зіницями й повільно змахував крилами. Десятки чи навіть сотні мініатюрних фігурок та іграшок займали всі стіни й вітрини — знадобилося б ціле життя, аби роздивитися це немислиме розмаїття. Маленький грайливий механічний цуцик метляв хвостом і гавкав на металеве мишенятко. З невидимої стелі звисала карусель із феями, драконами, зірками, які танцювали під акомпанемент далекої мелодії музичної скриньки й ширяли в повітрі, оточивши хороводом замок, що ледь виднівся серед ватяних хмар.

Куди б Совелі не спрямовували погляд, їм відкривалися нові дива, нові чудернацькі винаходи, геть не схожі на те, до чого вони звикли. Лазарус весело спостерігав за замороженими гостями, які на кілька хвилин скам'яніли на місці.

— Це... неймовірно! — скрикнула Ірен, не вірячи власним очам.

— Ви побачили лише вестибюль. Але я дуже радий, що вам подобається, — мовив Лазарус, церемонно кивнувши. Потім він повів їх до просторої їдальні Кравенмору.

Онiмiлий вiд подиву Дорiан роздивлявся всi цi дивовижi широкими, як блюдця, очима. Симона й Iрен були враженi не менше; вони докладали неабияких зусиль, щоб не пiддатися магiї цього будинку i не впасти у стан трансу.

Як i передбачалося, зала, де подавали вечерю, перевершила те, що вони побачили у вестибюлi. Всi предмети — келихи, столове приладдя, тарiлки, розкiшнi килими — несли на собi вiдбиток особистостi

Лазаруса Жана. Жодна річ не належала до реального світу — буденного, сірого й відразливо нормального, — що простирився за межами маєтку. Особливу увагу Ірен привернув величезний портрет над каміном із вирізьбленими драконами, з чиїх пащ вивергалось полум'я. На полотні була зображена сліпучої краси пані в білій сукні. Магія її очей стерла межу між реальністю і творінням художника. На кілька секунд Ірен потонула в цьому чарівному, гіпнотичному погляді.

— Моя дружина Олександра... Тоді вона ще була при доброму здоров'ї. Щасливі часи, — пролунав за її спиною голос Лазаруса, сповнений меланхолії і смирення.

Вечеря в осяяній свічками залі протікала приємно. Лазарус Жан виявився чудовим господарем і швидко завоював прихильність дітей своїми жартами й захопливими оповідками. Крім усього іншого, він повідомив їм, що дивовижні наїдки, які вони куштували, приготувала дівчинка Хана — ровесниця Ірен, що працювала у нього куховаркою і покоївкою. За кілька хвилин початкова напруженість зникла, і всі заглибилися у невимушену розмову, яку лялькар уміло й непомітно скеровував у потрібне русло.

Коли принесли смаженого індика, коронну страву Хани, родина Совелів почувалася так, наче вони завітали до давнього знайомого. Симона помітила, що між її дітьми й Лазарусом виникла взаємна симпатія. Це заспокоїло її, тим паче що вона теж не залишилася байдужою до привітного господаря.

Підтримуючи цікаву бесіду, Лазарус детальніше розказав їм про все, що стосувалося маєтку й обов'язків, передбачених новою посадою Симони. Щоп'ятниці Хана брала вихідний і проводила увесь день зі своєю родиною — простими собі людьми, що мешкали у Блакитній Бухті. Лазарус запевнив їх, що вони ще матимуть нагоду познайомитися з нею, щойно вона повернеться на роботу. Крім господаря та його дружини, Хана була єдиною особою, що проживала у Кравенморі. Вона мала допомогти їм адаптуватися до нового місця і розв'язати всі питання, пов'язані з переїздом.

Щойно подали десерт — напрочуд смачний малиновий торт, — Лазарус пояснив, чого очікував від новоприбульців. Попри те що власник фабрики відійшов від справ, час від часу він працював в іграшковій майстерні, розташованій у додатковому крилі на прибудинковій території Кравенмору. Совелям заборонялося навідуватись як на фабрику, так і до кімнат на горішніх поверхах. Вони не повинні були заходити туди за жодних обставин. Особливо це стосувалося західної частини маєтку, де були покої Лазарусової дружини.

Понад двадцять років Олександра Жан страждала від дивної невиліковної хвороби, що прикувала її до ліжка. Дружина Лазаруса усамітнено жила в своїй кімнаті на третьому поверсі західного крила. Ніхто, крім чоловіка, не переступав поріг її спальні. Він доглядав її й робив усе необхідне, щоб полегшити її муки. Лялькар розповів їм страшну історію про те, як його дружина — за тих часів вродлива життєрадісна жінка — заразилася загадковою хворобою, коли вони подорожували країнами Центральної Європи.

Вірус, від якого вочевидь не існувало ліків, поступово заволодів її тілом. Невдовзі вона вже не могла ходити й тримати в руках навіть найлегші предмети. Упродовж наступних шести місяців її стан так погіршився, що вона перетворилася на інваліда, бліду тінь тієї красуні, з якою Лазарус побрався за кілька років до трагедії. Коли минув рік, її пам'ять почала слабшати, і за кілька тижнів жінка насилу впізнавала власного чоловіка. Вона припинила розмовляти, а її очі стали схожими на бездонні колодязі. Їй було двадцять шість років. Відтоді Олександра Жан ніколи не виходила за межі Кравенмору.

Совелі слухали печальну оповідь Лазаруса, зберігаючи шанобливу мовчанку. Було очевидно, що лялькар дуже настраждався за двадцять років відлюдницького життя. Засмучений спогадами, він спробував розрядити атмосферу і змінив тему, заходившись нахвалявати надзвичайний торт Хани. Проте Ірен не могла не звернути увагу на його скорботний погляд.

Їй неважко було уявити безрадісне життя Лазаруса Жана. Втративши все, що любив, він сховався у світі власних фантазій, створив сотні предметів, прагнучи втекти від цілковитої самотності, що оточувала його.

Вислухавши оповідь лялькаря, Ірен зрозуміла, що віднині не зможе сприймати фантазійний всесвіт Кравенмору як неймовірний, приголомшливий витвір генія. Вона на власному досвіді знала, яку порожнечу залишає в душі втрата близької людини, тож здогадалася, що Кравенмор — ніщо інше, як темне відображення лабіринту самоти, де Лазарус Жан блукав останні двадцять років. Кожен мешканець цього

магічного світу, кожне фантастичне творіння були мовчазною сльозою нещасної людини.

Наприкінці вечері Симона Совель склала чітке уявлення про свої майбутні обов'язки в цьому будинку. Вона виконуватиме приблизно ті ж функції, що й економка. Така діяльність не мала стосунку до основної професії Симони, яка раніше працювала вчителькою, але вона прагнула докласти всіх зусиль, щоб виправдати сподівання мсьє Жана й забезпечити перспективне майбутнє дітям. Мадам Совель мала контролювати роботу Хани та погодинних слуг, взяти на себе управління й утримання маєтку, спілкуватися з поставальниками й місцевими торговцями, вести кореспонденцію, закупати необхідні харчі, а також гарантувати, що ніхто і ніщо не турбуватиме лялькаря в його добровільному відлюдництві. Крім того, її посада передбачала придбання книг для бібліотеки Лазаруса. Покровитель прозоро натякнув, що вчительське минуле Симони відіграло вирішальну роль, коли він обрав її, знехтувавши іншими, більш досвідченими претендентками. Лазарус підкреслив, що ця місія — найважливіша з-поміж усіх доручених їй завдань.

За свої зусилля Симона могла розраховувати на гідну зарплату й отримувала право проживати в Будиночку-на-мисі разом зі своєю родиною. Лазарус зобов'язався покрити витрати на навчання Ірен та Доріана в новому шкільному році, після літніх канікул. Також він зголосився оплатити університетський курс, якщо діти цього забажають і виявлять відповідні здібності. Зі свого боку Ірен і Доріан могли допомагати матері по господарству й виконувати будь-які її обов'язки

за умови, що вони поважатимуть золоте правило: не порушувати межі, встановлені господарем будинку.

Згадуючи останні місяці й постійні хвилювання через борги та бідність, Симона Совель вирішила, що пропозиція Лазаруса — справжній дарунок небес. Блакитна Бухта була райським куточком, де вона воліла розпочати нове життя зі своїми дітьми. Робота була чудовою, а Лазарус справляв враження доброї, великодушної людини. Рано чи пізно фортуна мала усміхнутися їм. Так склалося, що вони потрапили у ці далекі краї, але вперше за довгий час Симона радо сприймала життєві зміни. Ба більше: якщо інтуїція не підводила її (а вона обманювала дуже рідко), жінка передбачала, що їхні стосунки з Лазарусом будуть щирими й теплими. Вона не виключала, що товариство й присутність її родини у Кравенморі можуть виявитися ліками від безмежної самотності, що оточувала цього чоловіка.

Вечеря завершилася кавою. Наостанок Лазарус пообіцяв Доріанові, що одного дня розкриє йому деякі секрети виготовлення роботів. Це остаточно підкорило хлопчика. Його очі радісно заблищали у передчутті нових несподіванок. На якусь секунду погляди Симони й Лазаруса схрестилися у тьмяному сяйві свічок. У його очах жінка розгледіла тінь багаторічної ізоляції, добре знайому їй печаль. Кораблі у дрейфі, що перетнулися у нічному морі. Лялькар відвернувся і мовчки звівся на ноги, даючи зрозуміти, що вечір добіг кінця.

Проводжаючи гостей до парадного входу, господар час від часу зупинявся і докладно розповідав про ті чи ті чудесні винаходи, що траплялися на їхньому шляху. Доріан та Ірен слухали його пояснення, роззявивши

рота від зачудування. У Кравенморі було безліч усіляких див — не вистачило би їй ста років, аби роздивитися все. Наблизившись до вестибюлю, Лазарус зупинився перед якимось складним механізмом, виготовленим із лінз і дзеркал. Він загадково позирнув на Доріана й, не кажучи ні слова, сунув руку у дзеркальний прохід. Відбиток руки повільно розчинявся, аж доки не пропав повністю. Лазарус усміхнувся.

— Не варто вірити всьому, що бачиш. Образ реальності, запропонований нашими очима, є лише ілюзією, оптичною облудою. Світло — неперевершений брехун. Дай мені руку.

Доріан підкорився, дозволивши лялькарю спрямувати його руку до дзеркального коридору. На його очах відображення поступово зникло. Хлопчик розвернувся до Лазаруса з німим питанням.

— Чи знаєш ти закони оптики й переломлення світла? — поцікавився той.

Доріан заперечно хитнув головою. Тієї миті він навіть не знав, куди поділася його права рука.

— Магія — це лише продовження фізики. Як тобі даються математичні науки?

— Більш-менш. Якщо не рахувати тригонометрії... На губах Лазаруса промайнула усмішка.

— Звідси ми й розпочнемо. Фантазія твориться на основі цифр, Доріане. У цьому полягає сутність фокусу.

Хлопчик кивнув, невиразно уявляючи, про що йдеться. Нарешті Лазарус вказав на двері й провів гостей до порогу. Саме тоді Доріан побачив дещо неймовірне. Це сталося майже випадково. Коли вони проходили повз мерехтливий ліхтар, на стінах чітко вималювалися їхні

тіні. Всі, крім однієї. Силует Лазаруса не відбився на стіні, наче він був не людиною, а приви́дом.

Озирнувшись, Доріан побачив, що Лазарус уважно стежить за ним. Насмішкувато підморгнувши йому, лялька лагідно ущипнув його за щоку.

— Не варто вірити всьому, що бачиш...

Доріан вийшов надвір слідом за матір'ю та сестрою.

— Дякую за все. На добраніч, — попрощалася Симона.

— Я отримав неабияке задоволення від спілкування з вами, і це не просто люб'язність, — щиро мовив Лазарус. Тепло усміхнувшись, він помахав їм рукою.

Незадовго до опівночі родина Совелів заглибилася в ліс і рушила до Будиночка-на-мисі.

Доріан мовчав, перебуваючи під сильним враженням від дивовижного маєтку Лазаруса Жана. Ірен замислилася про щось своє, забувши про цілий світ. Що ж стосується Симони, вона полегшено зітхала й дякувала Богу за допомогу.

Перш ніж силует Кравенмору зник із поля зору, Симона озирнулася і востаннє оглянула будинок. На третьому поверсі західного крила горіло одне-єдине вікно. За завісами вгадувалася чиясь нерухома постань. Тієї миті світло згасло, і морок окутав широкий віконний отвір.

Зачинившись у своїй спальні, Ірен зняла позичену в матері сукню й обережно повісила її на стілець. Із сусідньої кімнати долинали голоси Симони й Доріана. Дівчинка вимкнула світло й розкинулася на ліжку.

Блакитні тіні стрибали по стелі, мов примарні вершники, що гарцювали під небом, підсвіченим полярним сяйвом. Ніщо не порушувало тишу, крім ніжнього плескоту хвиль, що накочувалися на скелі. Ірен заплющила очі й спробувала заснути, проте всі її зусилля виявилися марними.

Їй було важко повірити, що віднині вона не побачить їхнє колишнє паризьке помешкання і не повернеться до танцювальної зали, аби заробити кілька монет, що їх могли заплатити бідні солдати. Ірен розуміла, що тіні великого міста не дотягнуться сюди, але для спогадів не існує кордонів. Вона знову підвелася і підійшла до вікна.

У непроглядній темряві височіла вежа маяка. Дівчинка зосередила погляд на острівці, вкритому іскристими пурпуровими туманами. Їй здалося, що десь удалині спалахнув вогник, подібний до сонячного зайчика. За кілька секунд вогник блимнув знову й остаточно згас. Ірен насупилася, помітивши, що її мати стоїть унизу, на веранді. Закутавшись у товстий светр, Симона мовчки споглядала море. Ірен не стала роздивлятися її обличчя, адже чудово знала, що мама плаче і вони обидві ще довго страждатимуть від безсоння. Тієї першої ночі, проведеної у Будиночку-на-мисі, коли родина Совелів зробила перший крок назустріч щастю, що виднілося за обрієм, втрата батька сприймалася особливо болісно.

3. Блакитна Бухта

Світанок 22 червня 1937 року був найяскравішим з усіх, які Ірен бачила за все своє життя. Море виблискувало, мов діамантова мантія під блакитним небесним склепінням. Дівчинка виросла у великому місті, тож навіть не уявляла, що небо буває таким прозорим. О цій порі з вікна її кімнати можна було добре роздивитися острівець із маяком — так само, як і маленькі скельні групи, що випиналися посеред бухти, наче гребінь морського дракона. Трохи далі, за Пляжем англійця, уздовж міської набережної, простіралися ряди охайних будиночків, чиї відбитки зливалися у прекрасну тремтливу акварель між буйками, що починалися за риболовецьким причалом. Примружуючи очі, Ірен немовби бачила рай, зображений Клодом Моне, улюбленим художником її батька.

Вона навстіж розчахнула вікно, впустивши до кімнати свіжий морський бриз, просякнутий запахом

Зміст

Передмова автора	5
1. Небо над Парижем	10
2. Географія й анатомія	14
3. Блакитна Бухта	32
4. Таємниці й тіні	53
5. Замок посеред туманів	71
6. Щоденник Альми Мальтіс	93
7. Дорога тіней	105
8. Інкогніто	125
9. Ніч перевтілень	138
10. Пастка	164
11. Обличчя під маскою	179
12. Допельгангер	209
13. Вересневі вогні	245

Літературно-художнє видання

РУЇС САФОН Карлос
Вересневі вогні
Роман

Головний редактор *С. І. Мозгова*
Відповідальний за випуск *О. В. Приходченко*
Редактор *І. М. Андрусяк*
Художній редактор *Ю. О. Дзекунова*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректор *А. В. Альошичева*

Підписано до друку 02.08.2021.
Формат 84x108/32. Друк офсетний.
Гарнітура «Petersburg». Ум. друк. арк. 13,44.
Наклад 2500 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61001, м. Харків, вул. Б. Хмельницького, буд. 24
E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано з готових діапозитивів на ПП «ЮНІСОФТ»
Свідоцтво ДК №3461 від 14.04.2009 р. www.unisoft.ua
61036, м. Харків, вул. Морозова, 13Б

UNISOFT



- за телефонами довідкової служби
(050) 113-93-93 (МТС); (093)170-03-93 (life);
(067) 332-93-93 (Київстар); (057) 783-88-88
 - на сайті Клубу: **bookclub.ua**
 - у мережі фірмових магазинів
див. адреси на сайті Клубу або за QR-кодом
- Надсилається безоплатний каталог**

**Для гуртових
клієнтів**

Харків

тел./факс +38(057)703-44-57

e-mail: trade@ksd.ua

Запрошуємо до співпраці авторів

e-mail: publish@ksd.ua

Сафон Руїс К.

C21 Вересневі вогні : роман / Карлос Руїс Сафон ; перекл.
з ісп. І. Шевченко. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб
Сімейного Дозвілля», 2021. — 256 с.

ISBN 978-617-12-8933-8

ISBN 978-84-08-16356-5 (ісп.)

Юна Ірена разом із мамою та братом вимушена покинути рідний Париж і перебраться до провінційного містечка на узбережжі Нормандії. Її мати працюватиме економкою в маєтку видатного механіка та інженера Лазаруса. Цей будинок повен надзвичайних загадкових механізмів: роботів, що відчиняють двері, годинників із таємничими посмішками, ляльок-танцівниць, які у своїй пластичності не гірші за живих людей. Та однієї ночі до чарівного маєтку з похмурих закутків минулого вривається Тінь. Ірен дізнається, що прекрасна дружина винахідника вже двадцять років не покидає будинок. Двадцять років тому тут сталося дещо незворотне. Та що саме? Ляльки Лазаруса бережуть страшну таємницю їхнього творця. І їхні погляди вже не видаються такими привітними...

УДК 821.134.2

ЦИКЛ «ЦВИНТАР ЗАБУТИХ КНИЖОК»

ТІНЬ ВІТРУ

ГРА ЯНГОЛА

В'ЯЗЕНЬ НЕБА

ЛАБІРИНТ ДУХІВ

«ТРИЛОГІЯ ТУМАНУ»

ВОЛОДАР ТУМАНУ

ОПІВНІЧНИЙ ПАЛАЦ

ВЕРЕСНЕВІ ВОГНІ